

בג"ץ לא עסק ב"צדק"

ד"ר יצחק בן דוד

השאלה העיקרית בפרשת הפיזוי על שינוי ייעוד הקרקעות, האתגר העיקרי שעמד בפני שופטי בג"ץ והם לא עמדו בו, הוא מושג הצדק, שאיננו נושא מעשי, שאינו נוגע לכוחות השוק, ושכל כולו מושג פילוסופי, סוציולוגי ופסיכולוגי. סביב המושג הזה של הצדק, הכל יקום או ייפול, בעיקר כיוון שהצדק הוא יחסי, ולכל אחד מן המעורבים במאבק הקשה הזה יש מושגי צדק משלו לגבי השאלה מהי חלוקה צודקת.

למרבה הצער, בג"ץ לא עסק ב"צדק", על אף העובדה שעל פי שמו, "בית הדין הגבוה לצדק", הוא אמור לעסוק ב"צדק". בג"ץ לא עסק גם בקביעת קריטריונים שיבהירו לכולם מהי חלוקה צודקת. בג"ץ אפילו לא הציב בפני הציבור אמות מידה ראויות לאופן שבו מקבלים החלטות נאותות בעניין הסבוך הזה. בג"ץ רק שלל החלטות קודמות והעביר את הכדור למגרש של מועצת מקרקעי ישראל. אבל המועצה הזו היא גוף אדמיניסטרטיבי, שאינו יודע לשחק במושגים של צדק.

מאז הקמת המדינה התקבלו בארץ, בכל מה שקשור לקרקע, החלטות העוסקות במושגים כמו אזורי פיתוח, אזורי עדיפות לאומית, שיקום שכונות, עידוד השקעות הון ועוד. כל ההחלטות האלה נשענו על אבחנה ברורה בין מרכז לפריפריה. מדי פעם בפעם קבעו הממשלות השונות, על בסיס של אידיאולוגיות שונות, את התיחומים של הפריפריה והמרכז, על פי נקודות מוצא אידיאולוגיות ענייניות, כמו איך נותנים, איך מעודדים, ממי לוקחים ולמי נותנים. כל ההחלטות האלה לא נתקבלו על בסיס של צדק או של אי צדק. אידיאולוגיות, תהיינה אשר תהיינה, הן עניין ערכי, ולא עניין של צדק. המדיניות של מדינת ישראל, לאורך כל השנים, היא מדיניות מוטת אידיאולוגיה, והאידיאולוגיה הזו הכתיבה את כל המהלכים בכל מה שקשור לשימושי הקרקע. אידיאולוגיה, ולא רק אינטרסים. ואולי סוף סוף, אחרי הרבה שנים, הגיעה העת לנסות ולבדוק את כל מה שהוחלט מנקודת הראות של הצדק. ואולי כך גם ייצא הצדק לאור.